

ğinden hiç söz etmezken Buhârî ("Ta'birü'r-rü'yâ", 10, 12, 19, 26), Müslim ("Rü'yâ", 6), Câhiz ve Ebû Nuaym konuyla ilgili rivayetlerine yer verirler. İbn Hallikân rüya tabiri konusunda geniş bilgisi olduğuna (*Vefeyât*, IV, 182), birkaç rüya tabirinden örnek veren Zehebî de bu husustaki kabiliyetine (*A'lamü'n-nübelâ*, IV, 614, 617-618) işaret eder. İbn Haldûn, İbn Sîrîn'in bu alanda en meşhur âlimlerden biri olduğunu, tabircilikle ilgili kurallarının nesilden nesile nakledilegeliğini belirtir (*Mukaddime*, s. 462). İlk kaynaklar, İbn Sîrîn'in rüya tabiriyle ilgili eser yazıp yazmadığı hususunda bilgi vermemekle birlikte İbnü'n-Nedîm onun *Ta'birü'r-rü'yâ*, Rûdânî de *İbâretü'r-rü'yâ* adlı bir eseri olduğunu kaydeder. Bu konuda kendisinden bazı rivayetler nakledilse de hadislerin yazılmasına bile karşı çıkan İbn Sîrîn'in rüya tabirine dair kitap yazması düşünülemez (Abdülhay el-Kettânî, I, 143; Fahd, s. 70; *Eİ²* [İng.], III, 948). Sonraki dönemlerde derlenen farklı isimlerdeki bazı rüya tabiri mecmualarının (Sezgin, I, 633-634) ona nisbet edilmesi, bir tâbiîn âliminin ilmî otoritesinden faydalanma gayretinden kaynaklanmış olmalıdır (*Eİ²* [İng.], III, 948). Nitekim bu mecmuaların bir kısmında İbn Sîrîn'den sonra yaşamış kimselerin adları da geçmektedir. Bu eserlerin başlıcaları şunlardır: 1. *Ta'birü'r-rü'yâ* (Kahire 1281, 1297, 1298, 1301, 1303, 1304, 1305, 1309, 1961; İstanbul 1304). 2. *Tefsîrü'l-ahlâmî'l-kebir* (Kahire 1963; Beyrut 1402/1982, 1403/1983, 1993 [nşr. Zühre Şefik el-Kubbî], 1418/1997). 3. *Müntehabü'l-kelâm fi tefsîri'l-ahlâm* (bazı baskıları Abdülganî en-Nablusî'nin *Ta'tîrû'l-enâm fi ta'birî'l-menâm* adlı eseriyle birlikte, Bulak 1284, 1294, 1296; Kahire 1301, 1302, 1304, 1306, 1307, 1316, 1320, 1324, 1329, 1940, 1373/1953; Bombay 1296; Leknev 1874; I-II, Tunus 1984). 4. *Kitâbü'l-Kelâm fi tefsîri'l-ahlâm* (Beyrut 1963, Abdülganî en-Nablusî'nin eseriyle birlikte). 5. *Tefsîrü ahlâmî't-tefâ'ül* (nşr. Abdülhafiz Beydûn, Beyrut 1410/1990). 6. *Tefsîrü ahlâmî't-teğâ'üm* (nşr. Abdülhafiz Beydûn, Beyrut 1410/1990). 7. *Kâmûsü'l-ahlâm: Tefsîrün ebcedî li'r-rü'yâ'l-menâmiyye* (Tunus 1988). 8. *Tefsîrü'l-ahlâm ve'r-rü'yâ* (Kahire 1976). 9. *Tefsîrü'l-ahlâm* (nşr. Muhammed Abdülazîz el-Halâvî, Kahire 1994). 10. *Külliyât-ı Ta'bir-i Hâb* (İbn Sîrîn ve Dânyâl Peygamber, 3. bs., Tahran 1364/1985).

İbn Sîrîn'e nisbet edilen rüyâ tabirleri İda Zilio Grandi tarafından İtalyanca'ya (*Il libro del sogno veritiero*, Torino 1992),

Muhammed M. el-Akilî (*Ibn Seerin's Dictionary of Dreams According to Islamic Inner Traditions*, Philadelphia 1992) ve Âişe Bewley (*The Interpretation of Dreams*, London 1994) tarafından İngilizce'ye çevrilmiştir. Muhammed Bâkır Kindîl, İbn Sîrîn'in yorumlarında rüya, dil ve bilinç altı ilişkisini incelemiştir ("el-Luğa ve'l-hulm 'inde İbn Sîrîn", *el-Bâhis*, I/3 [Paris 1978], s. 40-69).

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, "Ta'birü'r-rü'yâ", 10, 12, 19, 26; a.mlf., *et-Târihu'l-kebir*, I, 90-92; Müslim, "Rü'yâ", 6; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VII, 193-206; Halife b. Hayyât, *et-Tabakât* (Zekkâr), I, 502; Ahmed b. Hanbel, *Kitâbü'z-Zühd* (nşr. Muhammed Celâl Şeref), İskenderiye 1984, s. 277-282; Câhiz, *Kitâbü'l-Hayevân*, I, 271; IV, 269, 368; VII, 191; Fesevî, *el-Ma'rife ve't-târih*, III, 54-64; İbn Ebû Hâtîm, *el-Cerh ve't-ta'dil*, VII, 280-281; İbnü'n-Nedîm, *el-Fihrist*, Kahire, ts. (Matbaatü'l-istikâme), s. 453; Ebû Nuaym, *Hilye*, II, 263-282; Hattib, *Târihu Bağdâd*, V, 331-338; İbnü'l-Cevzî, *Şıfatü's-şafve* (nşr. Mahmûd Fâhûrî), Beyrut 1399/1979, III, 241-248; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân*, IV, 176; İbn Hallikân, *Vefeyât*, IV, 181-183; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, XXV, 344-354; Zehebî, *A'lamü'n-nübelâ*, IV, 606-622; a.mlf., *Tezkiretül-huffâz*, I, 77-78; a.mlf., *Târihu'l-İslâm: sene 101-120*, s. 239-249; İbn Haldûn, *Mukaddime* (nşr. Derviş el-Cüveydî), Beyrut 1416/1996, s. 462; İbn Hacer, *Tehzibü'l-Tehzib*, IX, 214-217; Rûdânî, *Şilatü'l-halef bi-mevsûli's-selef* (nşr. Muhammed Haccî), Beyrut 1408/1988, s. 306; Serkis, *Mu'cem*, I, 126-127; Sezgin, *GAS*, I, 633-634; G. H. A. Juynboll, *Muslim Tradition*, Cambridge 1985, s. 55, 178; Abdülhay el-Kettânî, *et-Terâtîbü'l-idâriyye* (Özel), I, 141-144; Abdül-gaffâr Süleyman el-Bündârî v.dğr., *Mevsû'atü ricâli'l-kütübî't-tisâ*, Beyrut 1413/1993, III, 378; T. Fahd, *Etudes d'histoire et de civilisation islamiques*, İstanbul 1997, s. 41, 70-71, 112-113; a.mlf., "İbn Sîrîn", *Eİ²* (İng.), III, 947-948; Nâsir Güzeşte, "İbn Sîrîn", *DMBİ*, III, 734-736.

AHMET YÜCEL

İBN SIVÂR

(ابن سوار)

Ebû Tâhir Ahmed b. Ali b. Ubeydillâh (ö. 496/1103)

Kıraat âlimi.

412'de (1021) Bağdat'ta doğdu. Bazı kaynaklarda künyesinin İbn Sevvâr şeklinde harekelenmesi bir zühul eseri olmalıdır (İbn Hacer, II, 699). Ebû Tâhir, Utbe b. Abdülmelik el-Osmânî, Ebû Ali eş-Şermekânî, Hasan b. Ali el-Attâr ve Ali b. Muhammed el-Hayyât gibi kıraat âlimlerinden ders aldı. Muhammed b. Abdülvâhid b. Rizme, Ebû'l-Kâsım et-Tenûhî, İbn Gaylân gibi muhaddislerden hadis dinledi; itibarlı bir kıraat ve hadis âlimi olarak

Irak'ın şeyhülkurrâsı oldu. Kendisinden Ebû Ali İbn Sükkere, Muhammed b. Hadır el-Muhavvelî, Ebû'l-Kerem Mübârek b. Hasan eş-Şehrezûrî ve Ebû Muhammed Sıbtu'l-Hayyât kıraat ilmi tahsil ederken Ebû Tâhir es-Silefî, İbn Nâsır es-Selâmî, Ahmed b. Mukarreb ve iki oğlu Ebû'l-Fevâris Hibetullah ve Ebû'l-Fütûh Muhammed ile torunu Ebû Tâhir Hasan b. Hibetullah hadis alanında faydalanmıştır. Ayrıca Ebû Tâhir es-Silefî'nden *el-Müstenîr* adlı eserini dinlemiştir. İbn Sivâr 4 Şâban 496'da (13 Mayıs 1103) Bağdat'ta vefat etti ve Ma'rûf-i Kerhî'nin kabrinin yanına defnedildi.

İbn Sükkere, İbn Sivâr'ın kendini kıraat ve hadis okutmaya hasrettiğini söylerken sika bir Hanefî âlimi olduğunu belirtmiş. İbn Nâsır es-Selâmî de onun hakkında sika, mütkın ve sebt terimlerini kullanmıştır. Ebû Sa'd es-Sem'ânî, İbn Sivâr'ın sika oluşuna işaret ettikten sonra pek çok kişinin ondan Kur'an'ı hatmettiğini ve kendi hattıyla çok sayıda hadis yazdığını zikretmiştir.

İbn Sivâr'ın meşhur on imamın kıraatini içine alan *el-Müstenîr fi'l-kurâ'ati'l-âşr* adlı eseri İbnü'l-Cezerî'nin *en-Neşr*'inin kaynakları arasında yer almakta olup Millet (Feyzullah Efendi, nr. 9, 132 varak) ve Nuruosmaniye (nr. 91, 268 varak; nr. 92, vr. 180-259; nr. 95, vr. 16-146) kütüphanelerinde nüshaları bulunmaktadır (diğer nüshaları için bk. Brockelmann, I, 722).

BİBLİYOGRAFYA :

Tâcû'l-ârus, "svr" md.; İbnü'l-Cevzî, *el-Muntazam* (Atâ), XVII, 81; Yâkût, *Mu'cemü'l-üdeba*, IV, 46-48; Zehebî, *Ma'rifetü'l-kurrâ* (Altıkulaç), II, 858-860; a.mlf., *A'lamü'n-nübelâ*, XIX, 225-227; a.mlf., *Târihu'l-İslâm: sene 491-500*, s. 229-231; Safedî, *el-Vâfi*, VII, 204-205; İbnü'l-Cezerî, *en-Neşr*, I, 82; a.mlf., *Gâyetü'n-Nihâye*, I, 86; İbn Hacer, *Tefsîrü'l-müntebih*, II, 699; *Keşfü'z-zunûn*, II, 1670; Brockelmann, *GAL Suppl.*, I, 722; Hasan Saferî Nâdirî, "İbn Sivâr", *DMBİ*, III, 720-721.

AHMET MADAZLI

İBN SÜDE

(ابن سودة)

Ebû Abdillâh Muhammed b. Muhammed et-Tâlib b. Muhammed b. Ali et-Tâvüdi el-Fâsî (ö. 1209/1795)

Mâlikî fakihi ve muhaddis.

1111 (1700) yılında Fas'ta dünyaya geldi. Bazı kaynaklarda 1128'de (1716) doğduğu da kaydedilmekle birlikte öğrencisi Ebû'r-Rebî Süleyman b. Muhammed el-Havvât'ın 1206'da (1792) yazdığı bir eser-